

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
Факультет менеджменту і економіки
Кафедра прикладної економіки і міжнародних економічних відносин

ПРОГРАМА
обов'язкової навчальної дисципліни
«МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)

Галузь знань: 07 – управління та адміністрування

Спеціальність: 073 Менеджмент

Освітня (освітньо-наукова) програма – Менеджмент

Харків - 2019

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Олійник Т.І. - доктор економічних наук, професор, кафедра економіки підприємства і міжнародних економічних відносин.

Обговорено та рекомендовано до видання вченою радою факультету менеджменту і економіки (протокол № 1 від «28» серпня 2019 р.).

Завідувач кафедри економіки підприємства
і міжнародних економічних відносин

Л.О. Ломовських

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент».

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» є процес наукових досліджень економічних та соціальних проблеми розвитку агропромислового комплексу та перспективних завдань практичної управлінської діяльності на підставі загальнонаукових та емпіричних методичних прийомів, що дає можливість здійснення наукових досліджень, оволодіння методами наукового дослідження, формування наукового світогляду, творчого мислення, і наукового підходу до їх вирішення.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години / 3 кредити ECTS.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістовних модулів:

1. Основоположні положення наукової методології.
2. Послідовність та методи проведення наукових досліджень, представлення їх результатів.

Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» є оволодіння теоретичними, методологічними та методичними засадами наукового дослідження, процесом наукового пізнання і творчості, навичками наукового пошуку в аграрному секторі менеджменту, отримання теоретичного і практичного досвіду систематизації набутих знань та вироблення умінь застосовувати теоретичні знання в практичній роботі при виконанні здобувачами дисертаційної роботи.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Методологія наукових досліджень» є:

- теоретична підготовка студентів з таких питань: еволюція науки як сфери людської діяльності, її зміст і функції у суспільстві;
- сутність основних понять і категорій методології наукових досліджень;
- методологія та процес наукових досліджень, оцінка їх ефективності; вибір об'єкту, предмету та методів наукового дослідження; інформаційне забезпечення наукових досліджень та методика роботи над літературними джерелами;
- використання автоматизованих систем та програм обробки інформації у наукових дослідженнях; складання звітів про науково-дослідну роботу; визначення ефективності наукових досліджень.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувач повинен **знати:**

- основоположні поняття про науку і наукові дослідження;
- сутність методології та її складових;
- властивості застосування в наукових дослідженнях загальнонаукових, емпіричних, економіко-статистичних, монографічного, розрахунково-конструктивного, нормативного, балансового, нормативного методів досліджень;
- вимоги до оформлення наукової роботи;
- алгоритм захисту наукової роботи.

уміти:

- правильно формулювати зміст, предмет і об'єкт дослідження;
- організувати проведення наукового дослідження;
- формувати структуру наукової роботи та інформаційну базу для її проведення;
- застосовувати методи наукового дослідження та виконувати аналіз і оцінку одержаних результатів;
- оформляти наукову роботу, оприлюднювати її результати та запроваджувати їх у виробництво.

Результатом вивчення дисципліни є набуття здобувачами таких компетенцій:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу економічних процесів, явищ, механізмів та розуміння їх причинно-наслідкових зв'язків, вміння пристосовуватись до нових умов та ситуацій, організація, планування та прогнозування результатів наукових досліджень;
- здатність вчитися і бути сучасно навченим, здатність бути критичним і самокритичним, формувати почуття особистої відповідальності, наполегливість, гнучкість, енергійність, упевненість в собі, ініціативність;
- здатність робити оцінку та висновки з процесів, що відбуваються у всіх сегментах ринку, у економічній політиці країни і знаходити відповідні рішення з чіткими визначеннями припущень та ризиків;
- здатність розуміти та уміло використовувати математичні методи та моделі, які часто використовуються у плануванні і економічних прогнозах;
- здатність розв'язувати широке коло проблем і поставлених задач шляхом розуміння їх фундаментальних основ та використання теоретичних і практичних методів, засвоєних з програми менеджменту;
- вміння використовувати відповідне програмне забезпечення для проведення економічних розрахунків планування менеджменту;
- здатність пояснити широке коло термінів і процесів, що відбуваються у сфері менеджменту, яка ґрунтується на глибокому знанні та розумінні дії об'єктивних економічних законів;
- вміння розробляти стратегії управління ризиками;
- здатність до здійснення економічної аналітики та впровадження результатів дослідження.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі набувають

такі **компетентності**:

інтегральна компетентність – здатність розв'язувати комплексні проблеми питання у сфері менеджменту та дослідницької діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики;

загальні компетентності:

- оволодіння загальнонауковими компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду;
- здатність до критичного мислення генерування нових складних ідей та синтезу цілісних знань;
- здатність до організації та проведення оригінальних наукових досліджень;

спеціальні компетентності:

- здатність до пошуку, обробки, аналізу та узагальнення проведення самостійних наукових досліджень у сфері менеджменту;
- здатність до впровадження результатів власних досліджень у сфері менеджменту.

Програмні результати навчання:

- організувати та проводити оригінальні наукові дослідження у сфері менеджменту на відповідному фаховому рівні, досягти наукових результатів та створювати нові знання для розв'язання актуальних проблем науки та практики;
- демонструвати навички самостійного виконання наукових досліджень, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, оцінювати результати роботи і нести відповідальність за особистий професійний розвиток рівень інших.

Міждисциплінарні зв'язки – вивчення дисципліни базується на знаннях мікро- та макроекономіки, економіки підприємства, маркетингу, менеджменту, дисциплін циклу професійної підготовки.

Дисципліна та її розділи, що передують вивченню дисципліни:

1. Філософія.

Дисципліна та її розділи, у яких використовуються матеріали дисциплін: «Педагогіка вищої школи», «Стратегічна інноватика», «Управління інноваційною діяльністю», «Проектний менеджмент», «Дослідження операцій в менеджменті»

Захист дисертаційної роботи

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Модуль 1. Основоположні положення наукової методології

Тема 1. Основоположні поняття про науку і наукові дослідження.

Сутність науки як суспільної категорії. Закон і закономірності розвитку науки. Поняття наукових досліджень. Фундаментальні та прикладні наукові дослідження. Об'єкт і предмет наукового дослідження. Результат наукового дослідження.

Тема 2. Загальнонаукові методи наукових досліджень.

Сутність методології та її складових. Загальнонаукові емпіричні методи дослідження. Діалектичний підхід в економічних дослідженнях. Метод наукового експерименту. Соціологічний метод (метод опитування). Метод експертних оцінок. Основні групи загальнонаукових теоретичних методів дослідження. Емпіричні методи. Аналізі синтез. Абстрагування. Індукція і дедукція. Логічні закони та практика. Закон тотожності. Омонімія. Синонімія. Закон протиріччя. Умовивід. Правила аргументації.

Тема 3. Визначення проблеми та організація наукового дослідження.

Вибір теми наукового дослідження. Основні наукові підходи до вибору теми. Сутність та основні етапи організації досліджень. Визначення проблеми та її конкретизація. Попередня розробка теоретичних положень. Розробка гіпотез. Вибір проблеми та вимоги до теми дослідження. Визначення мети і завдань наукового дослідження. Конкретизація проблеми дослідження. Визначення методики та методів дослідження. Застосування системного підходу в наукових дослідженнях.

Тема 4. Літературна форма представлення результатів наукового дослідження та інформаційне забезпечення.

Літературна форма представлення результатів наукового дослідження. Роль інформації в наукових дослідженнях та класифікація наукових документів. Якість інформації в науковому дослідженні. Структура та призначення наукових документів. Принципи збору інформаційного матеріалу. Склад і структура наукових матеріалів. Процес збору матеріалів. Характеристика релевантної, бібліографічної та основної інформації.

Модуль 2. Структура та методи проведення наукових досліджень, представлення їх результатів.

Тема 5. Структура наукового дослідження та змістове наповнення його складників.

Побудова загальної структури наукового дослідження. Змістове наповнення титульної сторінки, плану та вступу наукового дослідження. Сутність поняття «наукової новизни», її структуризація й особливості трактування. Наукові підходи до побудови структури основної частини наукового дослідження і загальні вимоги до її викладу. Вимоги до впровадження нових прикладних результатів та формулювання висновків проведеного дослідження.

Тема 6. Спеціальні методи економічних досліджень.

Методи збору та узагальнення інформації. Методи спостереження та збору даних. Методи вибіркового спостереження. Економіко-статистичні методи дослідження метод статистичних групувань, індексний метод, динамічні ряди, графічний метод. Монографічний метод дослідження. Метод кореляційно-регресивного аналізу. Методи прогнозування. Методи моделювання. Розрахунково-конструктивний, балансовий та нормативний методи дослідження.

Тема 7. Оформлення, апробація та захист наукової роботи. Форми завершення наукових досліджень.

Загальні вимоги до друку наукових робіт. Висновки. Посилання на структурні елементи наукової роботи. Примітки. Написання переліків. Розбивка тексту на абзаци. Написання цитат.. Вимоги до оформлення таблиць. Вимоги до оформлення та представлення в тексті формул. Оформлення Рисуноків, Додатків та списку літературних джерел.

3. Рекомендована література

Основана

1. Андрійчук В.Г. Основи наукових досліджень в агробізнесі: навч. посібники / [В.Г. Андрійчук]. – К.: КНЕУ, 2018. – 491 с.
2. Стеченко Д.М. Методологія наукових досліджень: підручник – 2-ге вид., перероб. і доп. / [Д.М. Стеченко, О.С. Чмир]. – К.: Знання, 2007. – 317 с.

Додаткова

1. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2013. – 779 с.
2. Білуха М.Г. Основи наукових досліджень: підручник для студ. екон. спец. вузів / М.Г. Білуха. – К.: Вища школа., 1997. – 271 с.
3. Єріна А.М. Методологія наукових досліджень: навчальний посібник. – К. – 2004. – 212 с.
4. Колот А.М. Мотивація, стимулювання й оцінка персоналу: навч. посібник. – К.: КНЕУ, 1998. – 224 с.
5. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник / О.В. Крушельницька. - К.: Кондор, 2003. - 192 с.
6. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: курс лекцій. – Тернопіль: Економічна думка, 2005. – 124 с.
7. Малюга Н.М. Наукові дослідження в бухгалтерському обліку: навчальний посібник. – Житомир: ПП Рута, 2003. – 476 с.
8. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі: навч. посібник / І.С. П'ятницька-Позднякова. - К., 2003. - 116 с.
9. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій: Посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 208 с.

Інформаційні ресурси

У процесі вивчення дисципліни використовується система інформаційних ресурсів: дидактичні, програмні, інтернет-мережа, бібліографічні, бібліотечні. Серед них нормативно-правова база (закони, постанови, положення, накази) акти Міністерства освіти і науки України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, Головних управлінь освіти та науки на обласному та районному рівнях, інтернет-ресурси, періодичні видання, наукові праці професорсько-викладацького складу, тези та матеріали наукових конференцій.

1. Сайт Верховної ради України – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

2. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.

Форма підсумкового контролю успішності навчання – (екзамен).

Засоби діагностики успішності навчання. Система оцінювання результатів успішності засвоєння знань, вмінь, комунікацій, автономності та відповідальності здобувачів включає поточний та модульний контроль результатів навчання.

Поточний контроль здійснюється у формі: усне опитування та індивідуальне опитування.

Підсумковий модульний контроль (екзамен) – форма оцінки підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід.

Завданням підсумкового контролю є перевірка розуміння здобувачем програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими темами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни.. В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння здобувачем компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами.